

Fylkesmannen i Aust-Agder

Postboks 788 Stoa
4809 ARENDAL

Deres ref.: 2014/1539
Vår ref.: 14/4877-2
Saksbehandler: Trine Grøslie Stavn
Dato: 30.06.2014

Fortolkning - Pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 4A - Vedtakskompetanse ved innleggelse i kommunalt sykehjem

Helsedirektoratet viser til brev datert 5. mai 2014 fra Fylkesmannen i Aust-Agder ved fylkeslege Anne Sofie Syvertsen.

Henvendelsen gjelder spørsmål om hvem som har kompetanse til å fatte vedtak med hjemmel i pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 4A i forbindelse med innleggelse i kommunalt sykehjem i de tilfeller der pasienten utskrives direkte til sykehjem fra spesialisthelsetjenesten.

Fylkesmannen viser til direktoratets fortolkning av tilsvarende problemstilling i brev av 17. desember 2009. Det fremgår av direktoratets fortolkning at *«loven forutsetter at det helsepersonell som er ansvarlig for helsehjelpen skal fatte vedtak, jf. pasrl. § 4 A-5. Hvem som kan fatte vedtak om å innlegge pasient i sykehjem med tvang må vurderes i lys av hvem som har ansvaret for den helsetjenesten som skal gjennomføres – i dette tilfelle innleggelse i kommunalt sykehjem. Spesialisthelsetjenesten har ikke kompetanse til å beslutte innleggelse av pasient i kommunalt sykehjem, og er derfor avhengig av å koordinere utskriving av en behandlingsklar pasient med kommunen som tar slik beslutning.»*

Fylkesmannens henvendelse tar utgangspunkt i en situasjon hvor pasienten er innlagt i spesialisthelsetjenesten og det vurderes som uforsvarlig at pasienten utskrives til hjemmet. I dette tilfellet har kommunen tildelt sykehjemsplass, men pasienten motsetter seg innleggelse i sykehjem og det er derfor nødvendig å fatte vedtak om innleggelse med hjemmel i pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 4A. Pasientens fastlege er på ferie da pasienten er utskrivningsklar fra spesialisthelsetjenesten.

Fylkesmannen anser det som tungvint at vedtak om innleggelse med tvang i slike tilfeller må fattes av den som er ansvarlig for helsehjelpen i kommunen. I denne sammenheng anføres følgende: *«Det fremgår av forskrift for utskrivningsklare pasienter § 12 at sykehuset kan overføre utskrivningsklar pasient når kommunen har bekreftet at et kommunalt helse- og omsorgstjenestetilbud til pasienten er klart. Sett i lys av denne bestemmelsen mener Fylkesmannen at spesialisthelsetjenesten også må kunne fatte vedtak om innleggelse i sykehjem med tvang.»*

Helsedirektoratet - Divisjon spesialisthelsetjenester

Avdeling bioteknologi og helserett
Trine Grøslie Stavn, tlf.: 24163534

Postboks 7000 St. Olavs plass, 0130 Oslo • Besøksadresse: Universitetsgata 2, Oslo • Tlf.: 810 20 050
Faks: 24 16 30 01 • Org.nr.: 983 544 622 • postmottak@helsedir.no • www.helsedirektoratet.no

I tillegg mener Fylkesmannen at det kan være uheldig at legen som vikarierer for pasientens fastlege signerer på et vedtak om tvangsinnleggelse, da vedkommende ikke selv har observert pasienten nylig og ikke har så god kjennskap til pasienten for øvrig.

Helsedirektoratets vurdering:

Det er ingen endringer i den rettslige reguleringen av hvem som skal fatte vedtak med hjemmel i pasrl. kapittel 4A. Lovens klare ordlyd er at vedtaket om helsehjelp skal fattes av det helsepersonellet som er ansvarlig for helsehjelpen, jf. pasrl. § 4 A-5 første ledd. Det foreligger etter direktoratets oppfatning ikke holdepunkter i forarbeidene for at man kan fravike dette utgangspunktet. Direktoratet har i flere tolkningsuttalelser, i tillegg til nevnte brev av 17. desember 2009, utredet spørsmålet om hvem som er vedtaksansvarlig når flere virksomheter eller flere nivåer av helsetjenesten er involvert i behandlingen. Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) har også uttalt seg til spørsmålet, og det fremgår av departementets brev av 19. august 2011¹ at beslutningen om å benytte tvang når flere virksomheter er involvert i helsehjelpen, må fattes av den som faktisk har ansvaret for den aktuelle tjenesten.

Rettslig sett foregår innleggelse i sykehjem på et kommunalt nivå, da det er kommunen som har kompetanse og myndighet til å ta denne beslutningen. I mange kommuner er det ofte et bestillerkontor som fatter vedtak om plass, mens pasientens fastlege fatter vedtaket om bruk av tvang dersom pasienten motsetter seg innleggelsen i sykehjemmet. Hvem som er ansvarlig må imidlertid vurderes konkret, avhengig av hvordan det faglige ansvaret i den enkelte kommune er plassert. Det presiseres i forarbeidene at vedtak om tvungen helsehjelp ikke kan legges til den som kun har en administrativ funksjon (eks. bestillerkontor).

Den som har det faglige ansvaret for en innleggelse under tvang, skal søke råd hos annet kvalifisert helsepersonell, jf. pasrl. § 4 A-5 annet ledd. I tilfeller hvor pasienten utskrives til sykehjem etter et opphold i spesialisthelsetjenesten vil det være naturlig at den ansvarlige søker råd hos spesialisthelsetjenesten. Dette vil etter direktoratets vurdering være særlig viktig i de tilfeller hvor den ansvarlige for helsehjelpen ikke selv har tilstrekkelig informasjon til å treffe en forsvarlig beslutning, slik det er beskrevet i Fylkesmannens henvendelse. Direktoratet presiserte også dette i brevet fra 2009 hvor følgende fremgår: «*Tett samarbeid og kommunikasjon mellom spesialisthelsetjenesten og kommunehelsetjenesten ved fastlege og eventuelt bestillerkontor må forutsettes. Spesialisthelsetjenesten vil ventelig ha de nyeste opplysningene om pasientens helsetilstand, samtykkekompetanse og hvilke tillitsskapende tiltak som har vært iverksatt. Fastlegens eventuelle beslutning om innleggelse ved tvang vil måtte basere seg på disse opplysningene, samt på den kjennskapen som fastlegen selv og kommunehelsetjenesten for øvrig har til pasienten.*» Direktoratet vil i denne sammenheng fremheve viktigheten av gode og klare rutiner for samarbeid på dette området.

¹<http://www.helsedirektoratet.no/lover-regler/pasient-og-brukerrettighetsloven-kapittel-4a/Documents/helsetilsynets-saksbehandling-ved-etterfolgende-kontroll-vedtak-om-tvang-nar-helsehjelpen-ytes-av-flere-virksomheter.pdf>

Fylkesmannen viser også til forskrift om kommunal medfinansiering av spesialisthelsetjenesten og kommunal betaling for utskrivningsklare pasienter § 12 og mener at denne bestemmelsen medfører at også spesialisthelsetjenesten kan fatte vedtak om innleggelse i sykehjem med tvang. Forskriften § 12 gjelder overføring av utskrivningsklar pasient fra sykehuset til kommunen og første ledd lyder som følger:

«Sykehuset kan overføre utskrivningsklar pasient når kommunen har bekreftet at et kommunalt helse- og omsorgstjenestetilbud til pasienten er klart.»

Det fremgår av merknader til bestemmelsen at *«sykehuset kan overføre utskrivningsklar pasient etter at kommunen har bekreftet at de er i stand til å ta imot pasienten. Det innebærer at sykehuset har en plikt til å ta vare på pasienten frem til kommunen har gitt beskjed om at vedkommende pasient kan tas imot. Videre er det sykehuset som har ansvaret for at pasienten fysisk overføres til kommunen, jf. spesialisthelsetjenesteloven § 2-1a første ledd nr. 6. Det innebærer at dersom pasienten blir liggende på sykehuset etter at kommunen har gitt beskjed om de kan ta imot pasienten, inntreffer ikke betalingsplikten. Det er viktig at partene i de lovpålagte samarbeidsavtalene blir enige om gode rutiner for overføring av utskrivningsklare pasienter fra sykehuset til kommunen.»*

Slik direktoratet tolker bestemmelsen har den ingen direkte betydning for hvem som er vedtaksansvarlig ved tvungen innleggelse i sykehjem med hjemmel i pasrl. kapittel 4A. Derimot vil den stille ytterligere krav til tett samarbeid mellom vedtaksansvarlig og spesialisthelsetjenesten slik beskrevet over, da spesialisthelsetjenesten er ansvarlig for å transportere pasienten til sykehjemmet.

Oppsummert:

Direktoratet ser at en løsning hvor spesialisthelsetjenesten fatter vedtak om tvungen innleggelse i sykehjem, der pasienten forut for innleggelsen har hatt et lengre opphold i spesialisthelsetjenesten, kan være praktisk. En slik løsning vil imidlertid, etter direktoratets vurdering, ikke være i tråd med lovens ordlyd og forarbeider. Den kan også bidra til uklare ansvarsforhold mellom nivåene i helsetjenesten, både i forhold til beslutningskompetanse og klagebehandling.

Vennlig hilsen

Elisabeth Sagedal e.f.
seniorrådgiver

Trine Grøslie Stavn
rådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk

